บทที่ ๑

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ความเป็นมา

ในปัจจุบันสื่อมวลชนทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเลคทรอนิคส์ เข้ามามีบทบาทและมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมาก เพราะสื่อมวลชนเป็นสื่อกลางในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการกระจายข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทั้งในสังคมและนอกสังคมเพื่อให้คนที่อยู่ในสังคมได้ทราบ ตามที่ แฮโรลด์ ลาสเวลล์ ได้เขียนถึงหน้าที่ของสื่อมวลชนว่ามีหน้าที่ ๓ ประการคือ (อ้างถึงปรมะ สตะเวทิน, ๒๕๒๘)

๑. สอดส่องระวังระไวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Surveillance of Environment) หรือ การให้ข่าวสาร (Informing)

๒. ประสานส่วนต่าง ๆ ในสังคมเพื่อแสดงปฏิกริยาตอบต่อสิ่งแวดล้อม (Correlation of the Parts of Society in Responding to the Environment) หรือ การชักจูงใจ (Persuasion)

๓. ถ่ายทอดมรดกจากสังคมหนึ่งไปยังคนรุ่นหลัง ๆ (Transmission of Social Heritage from One Generation to the Next) หรือ การให้การศึกษา (Educational Function)

หลังจากนั้น วิลเบอร์ ชแรมม์ และ ชาร์ล อาร์ ไรท์ (อ้างถึงปรมะ สตะเวทิน, ๒๕๒๘) ได้เพิ่มหน้าที่ของสื่อมวลชนอีก ๑ ข้อคือ

๔. การให้ความบันเทิง (Entertainment)

เมื่อสังคมมีความต้องการข้อมูลข่าวสารมากขึ้น สื่อมวลชนก็จะมีบทบาทและความสำคัญเพิ่มขึ้นไปด้วย จึงทำให้สังคมเริ่มก้าวเข้าสู่ยุคของข่าวสาร หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งก็คือ ยุคแห่งการสื่อสาร เป็นยุคที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับข่าวสารข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และมีกระบวนการในการสื่อสารที่รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์

ศิริชัย ศิริกายะและกาญจนา แก้วเทพ (๒๕๒๙) ได้กล่าวถึงการสื่อสารกับการพัฒนาว่า จากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ของสังคม มีผลทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย ซึ่งการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่กำลังก้าวไปสู่ยุคแห่งการสื่อสารนี้ สื่อมวลชนเป็นกลไกอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้สังคมมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น สื่อมวลชนเป็นตัวกลางที่เชื่อมโยงระหว่างผู้รับสารกับผู้ส่งสาร ให้ได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว สื่อมวลชนเป็นผู้ที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์การ เหตุการณ์หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความสัมพันธ์เหล่านี้เกิดจากสื่อมวลชน

เอฟ ดับบลิว เทรย (F.W.Trey, 1966) ได้กล่าวถึงสื่อมวลชนไว้ว่า สื่อมวลชนที่มีบทบาทและได้รับความนิยมมากก็คือ สื่อมวลชนประเภท อิเลคทรอนิคส์ ได้แก่วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เพราะเนื่องมาจากว่าสื่อมวลชนประเภทนี้สามารถแพร่กระจายข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและทุกพื้นที่แม้จะไกลเท่าใดก็ตาม โดยไม่ต้องคำนึงถึงระบบและอุปสรรคในการขนส่ง สื่อมวลชนประเภทอิเลคทรอนิคส์ สามารถเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติได้ โดยสามารถย่นระยะเวลาในการกระจายข่าวสารจากเดือนให้เหลือเพียงไม่กี่วินาที และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้รับสารที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ก็สามารถรับสารจากสื่อมวลชน ทั้ง ๒ ประเภทได้เช่นกัน

จากการสำรวจของคอลัมน์มอนิเตอร์ หนังสือพิมพ์คู่แข่งธุรกิจ (๒๕๓๖) จากประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๑๑ - ๔๐ ปี พบว่า ร้อยละ ๒๒.๒ นิยมชมรายการโทรทัศน์ ในขณะที่มีผู้ฟังรายการวิทยุเพียงร้อยละ ๑๒.๒ เท่านั้น ทำให้เห็นได้ว่าวิทยุโทรทัศน์ได้รับความนิยมมากกว่าวิทยุกระจายเสียง และเมื่อโทรทัศน์ได้รับความนิยม ทำให้เทคโนโลยีต่าง ๆ เกี่ยวกับโทรทัศน์ได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นเทคโนโลยีทางด้านการส่งกระจายคลื่น เทคนิคในการผลิต ตลอดจนเนื้อหาสาระของตัวรายการ

นอกจากนี้ความนิยมของวิทยุโทรทัศน์ ยังได้ทำให้ธุรกิจที่เกี่ยวข้องมีความตื่นตัวและมีการแข่งขันกันมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจทางด้านการโฆษณาและธุรกิจทางด้านการผลิตรายการ ที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านวิธีการนำเสนอและเทคนิคในการนำเสนอ เพื่อที่จะใช้สื่อโทรทัศน์นี้เป็นสื่อกลางในการโฆษณาเพื่อขายสินค้าและสร้างผลกำไรให้แก่ตน

ความสำคัญของปัญหา

ความเจริญก้าวหน้าของสังคมที่มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ทำให้มีผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานคร คนที่อยู่ในต่างจังหวัดก็หลั่งไหลเข้ามาในกรุงเทพฯเมืองที่เจริญ ทำให้จำนวนประชากรมีเพิ่มมากขึ้นและความต้องการของคนในสังคมก็เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ด้วยเหตุนี้เองทำให้สถานบริการต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมายเพื่อรองรับความต้องการของคนในสังคม จนกระทั่งได้มีการเปิดบริการให้กับคนในสังคมตลอด ๒๔ ชั่วโมง ไม่ว่าจะเป็นซูปเปอร์มาเก็ต บริการเงินด่วนทันใจ ร้านค้าประเภทคอนวีเนียนสโตร์ ร้านอาหารต่าง ๆ ซึ่งสร้างความเคยชินให้เกิดขึ้นกับคนในสังคมว่า ตอนกลางคืนกับตอนกลางวันแทบจะไม่มีความแตกต่างกันเลย

และเนื่องจากว่ามีสถานบริการที่ให้บริการแก่สังคมตลอด ๒๔ ชั่วโมงเกิดขึ้นอย่างมากมาย ทำให้มีกลุ่มคนกลุ่มใหม่ที่ต้องทำงานในช่วงเวลากลางคืนเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งคนกลุ่มนี้ก็มีความต้องการที่จะบริโภคสื่อในช่วงเวลากลางคืนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคหลังเที่ยงคืน ด้วยเหตุนี้เองที่ประชุมคณะกรรมการกบว. จึงได้อนุมัติให้สถานีโทรทัศน์ทั้ง ๕ สถานีสามารถแพร่ภาพได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง ซึ่งให้เริ่มดำเนินการได้ตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน พ.ศ.๒๕๓๔ เป็นต้นไป สถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ จึงได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงผังรายการเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของผู้ชมกลุ่มนี้ โดยได้มีการเพิ่มเวลาในการออกอากาศรายการจากเดิมที่สถานีโทรทัศน์จะมีการออกอากาศรายการเพียงวันละ ๘ ชั่วโมงในวันธรรมดา คือตั้งแต่เวลา ๑๖.๐๐ - ๒๔.๐๐ น. และ ๑๖ ชั่วโมงในวันเสาร์-อาทิตย์ คือตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ - ๒๔.๐๐ น. มาเป็นตลอด ๒๔ ชั่วโมง ซึ่งตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๓๕ เป็นต้นมา สถานีโทรทัศน์เชิงธุรกิจทั้ง ๔ สถานีก็ได้มีการแพร่ภาพรายการตลอดทั้งวัน (ยกเว้นสถานีโทรทัศน์ช่อง ๑๑ ที่ไม่ได้แพร่ภาพตลอดวัน) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคหลังเที่ยงคืน ก็ได้มีการขยายเวลาเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม โดย

- ช่อง ๓ ขยายเวลาในการออกอากาศจนถึงเวลา ๐๑.๐๐ น.
- ช่อง ๕ ขยายเวลาในการออกอากาศจนถึงเวลา ๐๑.๓๐ น.
- ช่อง ๗ ขยายเวลาในการออกอากาศจนถึงเวลา ๐๒.๐๐ น.ในวันธรรมดา และถึง ๐๒.๓๐ น.ในวันศุกร์ - เสาร์
- ช่อง ๙ เป็นช่องที่มีการขยายเวลาในการแพร่ภาพมากที่สุด คือจะปิดสถานีในเวลา ๐๒.๓๐ น.ทุกวัน

จะเห็นได้ว่า หลังจากที่ได้มีการอนุมัติให้สถานีโทรทัศน์สามารถแพร่ภาพได้อย่างเสรีตลอด ๒๔ ชั่วโมง มีรายการต่าง ๆ นำเสนออย่างคึกคัก และมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงรูปแบบรายการอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เหมาะสมกับช่วงเวลาในการออกอากาศ และการจัดผังรายการก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้รายการมีรูปแบบที่น่าสนใจต่อผู้ชมและเหมาะสมกับช่วงเวลา เพราะผังรายการที่ดีจะต้องสามารถเสนอรายการที่ตอบสนองความต้องการของผู้ชมได้อย่างเหมาะสมและลงตัว

เนื่องจากว่าเวลาในช่วงนี้เป็นช่วงเวลาที่ยังไม่มีการแข่งขันและยังไม่เป็นที่สนใจสำหรับผู้ผลิตรายการทั่วไป จึงทำให้เวลาในภาคนี้ยังเป็นช่วงเวลาที่ยังว่างอยู่ เหมือนกับปล่อยให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้นสถานีโทรทัศน์ในฐานะที่เป็นสื่อมวลชนชนิดหนึ่ง จึงควรใช้เวลาในช่วงนี้ให้มีค่า เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของผู้ชมให้ได้รับประโยชน์มากที่สุด ถึงแม้ว่าจะมีผู้ชมที่ใช้ประโยชน์จากสื่อโทรทัศน์ในภาคนี้เพียงจำนวนหนึ่งเท่านั้น การวิจัยในครั้งนี้ จึงเป็นการวิจัยเพื่อศึกษาว่า ผังรายการที่น่าจะเหมาะสมสำหรับรายการโทรทัศน์ในภาคหลังเที่ยงคืน เพื่อให้ประโยชน์สำหรับผู้ชมในภาคนี้

ปัญหานำวิจัย

ผังรายการโทรทัศน์ควรจะมีรูปแบบอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับช่วงเวลาในภาคหลังเที่ยงคืน

วัตถุประสงค์

เพื่อเสนอแนะรูปแบบของผังรายการโทรทัศน์ที่เหมาะสมสำหรับภาคหลังเที่ยงคืน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงผังรายการโทรทัศน์ในภาคหลังเที่ยงคืนที่เหมาะสมสำหรับสถานีโทรทัศน์ในเชิงธุรกิจเท่านั้น (เฉพาะช่อง ๓, ๕, ๗, และ ๙ ยกเว้นช่อง ๑๑ เพราะเป็นสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษา)

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

๑.มีผู้ชมจำนวนหนึ่งที่ติดตามชมรายการโทรทัศน์ในภาคหลังเที่ยงคืน

๒.เมื่อมีผู้ชม ก็จะมีผู้อุปถัมภ์รายการลงโฆษณาในรายการเพื่อขายสินค้าของตน

๓.เมื่อมีผู้อุปถัมภ์รายการ ก็ทำให้รายการมีรายได้ทำให้สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องและมีการพัฒนารูปแบบรายการเพิ่มมากขึ้น

ข้อสมมติฐาน

๑.การพิจารณาถึงส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการจัดผังรายการโทรทัศน์ อาทิ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และภัยคุกคามที่มีผลกระทบต่อการจัดผังรายการ

๒.หลักในการพิจารณาคัดเลือกรายการ ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งช่วงเวลาในการออกอากาศ, นโยบายหลักและนโยบายย่อยของสถานี, ลักษณะของสิ่งแวดล้อมของสถานี และความสอดคล้องของรายการ

๓.กลยุทธ์ที่ใช้ในการจัดผังรายการ ไม่ว่าจะเป็นการจัดผังรายการแบบ Hammocking Counterprogramming หรือ Stripping และปัจจัยต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการติดตามชมรายการ ไม่ว่าจะเป็นความเข้ากันได้ การสร้างความเคยชิน หรือการควบคุมการติดตามชมรายการของผู้ชม จะทำให้การวางแผนการจัดผังรายการมีความสมบูรณ์และประสบความสำเร็จได้

นิยามศัพท์

ผังรายการโทรทัศน์ คือ ตารางเวลาการออกอากาศรายการต่าง ๆ ที่สถานีโทรทัศน์แต่ละสถานีได้จัดทำขึ้นเป็นประจำทุกเดือน

สถานีโทรทัศน์ในเชิงธุรกิจ หมายถึง สถานีโทรทัศน์ที่มุ่งหวังรายได้ที่เกิดขึ้นจากการเช่าเวลาเพื่อออกอากาศรายการและผู้อุปถัมภ์รายการ

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดผังรายการโทรทัศน์ในภาคหลังเที่ยงคืนของสถานีโทรทัศน์ในเชิงธุรกิจได้

๒.ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนผลิตรายการสำหรับผู้ผลิตรายการโทรทัศน์เพื่อให้เหมาะกับผู้ชมในภาคหลังเที่ยงคืนได้